

Summaria Europensia 2/2010

Käesolev Summaria Europensia on pühendatud Euroopa Liidu kliimamuutuste poliitikale.

Koostanud: Merle Tõniste, ettepanekud ja tagasiside: merle.toniste@nlib.ee

Märksõnad: *Euroopa Liit; kliimamuutuste poliitika; kasvuhoonegaasid; ELi heitkogustega kauplemise süsteem; taastuvad energiaallikad; energiatõhusus; keskkonnasäästlik transport; säästev areng. European Union; climate change policy; greenhouse gases; EU Emissions Trading Scheme (EU ETS); renewable energy sources; energy efficiency; greening transport; sustainable development.*

Nimestik sisaldab Rahvusraamatukogus leiduvaid väljaandeid ja võrguteavikuid ning teadusajakirju, millele on juurdepääs Rahvusraamatukogu võrgus. Käesolev Summaria Europensia kajastab teemakohast infot seisuga mai 2010.

SISUKORD

1. Sissejuhatus.....	2
2. Refereering.....	5
3. Raamatuviiteid.....	7
4. Artikliviiteid.....	13
5. Valik internetiallikaid.....	23

1. Sissejuhatus

Kliimamuutuste vastu võitlemine on Euroopa Liidu üks suurimaid väljakutseid. Institutsionaalses mõttes tõendab kliimapoliitika olulisust asjaolu, et 1. detsembril 2009 jõustunud [Euroopa Liidu toimimise lepingu](#) keskkonnapoliitika artikkel 191 sisaldab ka kliimamuutuste vastu võitlemise sätet. Lisaks sellele on loomisel eraldi Euroopa Komisjoni kliimamuutuste küsimustega tegelev peadirektoraat (DG CLIM).

2008. aastal võttis EL vastu [kliima- ja energiapaketi](#) koos mitmete ettepanekutega konkreetseteks tegevusteks.

EL on võtnud endale kohustuse vähendada kogu kasvuhoonegaaside emissiooni 2020. aastaks vähemalt 20% võrra alla 1990. aasta taseme ning juhul, kui teised tööstusriigid nõustuvad tegema sama, tõstetakse eesmärki 30%ni. Sellise vähendamise taseme tagamiseks on seatud järgmised sihid:

- võimendada 2020. aastaks energiatõhusust 20% võrra;
- suurendada aastaks 2020 taastuvate energiaallikate osakaalu üldises ELi energiatarbimises keskmiselt 20%;
- saavutada aastaks 2020 biokütuse 10%line osakaal mootorsõidukikütuses.

Pakett toetab emissioonidega kauplemise skeemi (ETS), et kaasata kõiki peamiseid tööstuslikke emissioonide tekitajaid ja populariseerida enampakkumisi. Valdkondades, mida ETS ei hõlma – nagu hooned, transport, põllumajandus ja jäätmed – tuleb 2020. aastaks vähendada emissioone 10% võrra alla 2005. aasta taseme. Teised meetmed edendavad süsinikdioksiidi kinnipüüdmise ja ladustamise tehnoloogiad, vähendavad autodest eralduva CO₂ hulka ja kehtestavad kütusele rangemaid kvaliteedistandardeid.

Euroopa Liit on osalenud nii ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni (1992) kui ka selle juurde kuuluva Kyoto protokoll (1997) kokkuleppe väljatöötamises. Need on olulised saavutused, kuid hiljutise teadusliku tõendusmaterjali kohaselt on ohtlike kliimamuutuste vältimiseks vaja võtta kasutusele ambitsioonikamad ülemaailmsed meetmed. Seda enam, et seni maailmas süsinikdioksiidi heite piiramist reguleeriva Kyoto protokoll kehtivusaeg lõpeb 2012. aastal.

Post-2012 kliimalepe

2009. aasta detsembris toimunud ÜRO kliimamuutuste konverentsil (COP-15) sündis [Kopenhaageni lepe](#), millega sätestati uued kasvuhoonegaaside heite vähendamise eesmärgid. Konverentsil sündinud lepet toetas 28 arenenud riigi ja arengumaa riigijuhti ning Euroopa Komisjon. Kopenhaageni lepe on oluline samm õiguslikult siduva ülemaailmse kokkuleppe suunas, millest peaks saama Kyoto protokoll järglane pärast 2013. aastat. Kliimamuutusteteemalised läbirääkimised jätkuvad 2010. aasta detsembris Mexico Citys, mil leiab aset COP-16 kohtumine.

Euroopa Liit on võtnud endale kohustuse vähendada kasvuhoonegaasi heitkoguseid 2020. aastaks vähemalt 20% võrreldes 1990. aasta tasemega. Kopenhaagenist toimunud ÜRO kliimamuutuste konverentsil [kinnitas EL valmidust](#) vähendada heitkoguseid isegi 30%, tingimusel et teised tööstusriigid võtavad endale sama kohustuse ning ka arenguriigid annavad ülemaailmsesse jõupingutusse oma võimalustele vastava panuse.

Allikad: Euroopa Komisjoni kliimamuutuste kampaania lehekülg; Euroopa Komisjoni Esindus Eestis

ELi dokumendid

Nõukogu otsus 94/69/EÜ, 15. detsember 1993, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni sõlmimise kohta
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:19:31994D0069:ET:PDF>

Nõukogu otsus 2002/358/EÜ, 25. aprill 2002, mis käsitleb Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokoll heakskiitmist Euroopa Ühenduse nimel ja sellega võetavate ühiste kohustuste täitmist
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:11:42:32002D0358:ET:PDF>

Euroopa Liidu kasvuhoonegaasidega kauplemist käsitlev roheline raamat COM (2000) 87 final
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2000/com2000_0087en01.pdf

Euroopa Liidu kliima- ja energiapakett
Kaks korda 20 aastataks 2020: kliimamuutus – Euroopa võimalus KOM (2008)30 lõplik
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0030:FIN:ET:PDF>

Valge raamat - Kliimamuutustega kohanemine: Euroopa tegevusraamistik KOM(2009) 147 (Aprill 2009)
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0147:FIN:ET:PDF>

Euroopa Komisjoni kliimamuutuste ohjamise strateegia COM(2010) 86 final, 09.03.2010
http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/com_2010_86.pdf

Komisjoni teatis KOM (2010) 265 lõplik
„Kasvuhoonegaaside heite üle 20 %-lise vähendamise võimaluste analüüs ja kasvuhoonegaaside heite ülekandumise ohu hindamine“
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0265:FIN:ET:PDF>

Komisjoni teatis KOM(2010) 2020 lõplik
„Euroopa 2020. aastal: aruka, jätkusuustliku ja kaasava majanduskasvu strateegia“
http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/1_ET_ACT_part1_v1.pdf

Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 191, mis sisaldab kliimamuutuste vastase võitluse poliitika sätet

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0047:0200:ET:PDF>

Euroopa kliimamuutuste programm (ECCP)
<http://ec.europa.eu/environment/climat/eccp.htm>

Ühenduse kuues keskkonnaalane tegevusprogramm (EAP) 2002-2012
<http://ec.europa.eu/environment/newprg/intro.htm>

ELi kliimamuutuste poliitika ja Eesti

Välisministeerium
<http://www.vm.ee/?q=et/taxonomy/term/211>

Keskkonnaministeerium
<http://www.envir.ee/1104941>

Sihtasutus Säästva Eesti Instituut, Stockholmi Keskkonnainstituudi Tallinna Keskus (SEI Tallinna keskus, SEIT)
<http://www.seit.ee/index.php?m=1&l=1&ava=1>

Eesti keskkonnanstrateegia aastani 2030
http://www.envir.ee/orb.aw/class=file/action=preview/id=328494/KS_loplil_riigikokku_1.pdf

Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020
<http://www.mkm.ee/public/ENMAK.pdf>

Riiklik kasvuhoonegaaside saastekvootide jaotuskava 2008-2012 (National Allocation Plans)
http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/nap_estonia_amendment.pdf
Eesti keeles: <http://www.seit.ee/failid/497.pdf>

Kohtuasi T-263/07: 17. juulil 2007 esitatud hagi — Eesti *versus* komisjon (avaldatud ELT, C 223, 22.09.2007) - kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteem ja Eesti riiklik saastekvootide jaotuskava ajavahemiku 2008–2012 kohta.

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:223:0012:0012:ET:PDF>

Esimese Astme Kohtu otsus (avaldatud ELT, C 267, 07.11.2009)

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:267:0059:0059:ET:PDF>

Kohtuotsuse pikem tekst
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62007A0263:ET:HTML>

2. Refereering

EUROOPA LIIDU KLIIMAMUUTUSTE POLIITIKA

Damro, Chad; Hardie, Iain; MacKenzie, Donald.

The EU and climate change policy: law, politics and prominence at different levels. Journal of Contemporary European Research. Vol 4 (2008), no. 3, p. 179-192.

Euroopa Liit (EL) on globaalseks eestkõnelejaks kliimaküsimustes, mõjutades nii rahvuslikku kui rahvusvahelist sellesuunalist poliitikat. ELi kliimamuutuste poliitikat kujundavad samas erinevad osapooled - ühelt poolt survestavad seda liikmesriikide valitsused ja teiselt poolt ELi mittekuuluvad riigid, kellega tuleb kliimaküsimustes läbirääkimisi pidada.

Artiklis arutletakse küsimuse üle, mil viisil on ELil saanud ÜRO kõrval üks kliimamuutuste vastase poliitika juhtfigure. Artikli autorid annavad ülevaate ELi keskkonnapoliitika kujunemise ajaloost, institutsionaalsetest muudatustest ning arengutest rahvusvahelises plaanis. Viimases osas tutvustatakse põhjalikult poliitiliselt komplitseeritud, kuid ELi kliimamuutuste poliitika nurgakiviks nimetatud kasvuhoonegaaside heitkogustega kauplemise süsteemi ja selle käivitamise ajalugu.

ELi loomise algaastatel, mil peeti olulisemaks regiooni majandusliku integratsiooni arengut, keskkonnateemaliste probleemidega ei tegeldud. Seda tõendab ka asjaolu, et Euroopa Majandusühenduse asutamislepingus (1957) ei leia viidet ühenduse keskkonnapoliitikale.

Olukord muutus 70-ndatel aastatel, kui alustati keskkonnaalaste tegevusprogrammide koostamisega, mille eesmärgiks oli paikka panna ühenduse prioriteedid ja tegevusmeetmed. Viimendas tegevusprogrammis (1993) oli üheks teemaks juba ka kliimamuutustega tegelemine. Hetkel tegutseb EL kuuenda tegevusprogrammi alusel (2002-2012).

Olulisteks institutsionaalseteks muudatusteks olid 1981. aastal Euroopa Komisjoni juurde loodud eraldi keskkonnaküsimustega tegelev peadirektoraat, 1990. aastal asutatud Euroopa Keskkonnaagentuur ning 1986. aastal allkirjastatud Ühtne Euroopa Akt, millega keskkonnapoliitikast sai esmakordselt üks ELi poliitikatest. Aluslepingu üheks sätteks sai, et ühendus ja liikmesriigid teevad oma pädevuse piires koostööd kolmandate riikide ja asjaomaste rahvusvaheliste organisatsioonidega, sõlmivad mitmepoolseid lepinguid ning osalevad läbirääkimistes. Oluline on märkida, et läbirääkimistel sõltub juriidiline pädevus poliitikavaldkonnast, mida kolmandate osapooltega arutatakse. Nii esindab ühendust Euroopa Komisjon, kui kõne all on ELi ainupädevaid poliitika puudutavad küsimused nagu seda on keskkonnapoliitika. Jagatud pädevustega poliitilistes küsimustes võivad ühendust esindada liikmesriigid.

Vaatamata rahvusvahelises plaanis pisut segadust tekitavale esindatuse süsteemile, on EL aja jooksul pärvinud kliimakõnelustes välispartnerite usalduse ja saavutanud eestkõneleja

positsiooni. 1979. aastal ühendusele antud regionaalse majandusintegratsiooni (REIO) staatus võimaldas ELil ainsa organisatsioonina sõltumata liikmesriikidest ametlikult ratifitseerida ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni ja selle Kyotos allkirjastatud protokoll, mis sätestab kasvuhoonegaaside emissioonile juriidiliselt siduvad piirid tööstusmaade jaoks.

Artikli autorid tõstavad esile fakti, et vaatamata maailma suurima töösturiigi – Ameerika Ühendriigi kõrvalejäämisega Kyoto protokolliga seatud kokkulepetest on EL teinud nende aastate jooksul märkimisväärseid jõupingutusi vahendamaks 1992. aastal ÜRO kliimamuutuse raamkonventsiooni ja selle 1997. aasta Kyoto protokollile üle peetud pikaleveninud läbirääkimisi.

Peale Kyoto protokollile jõustumist 2005. aastal loodud ELi hetkogustega kauplemise süsteem (ETS) on parim näide ühenduse regionaalsetest jõupingutustest kliimamuutustega võitlemisel. EL on suutnud rajada turupõhise heitkogustega kauplemise süsteemi, mille elluviiateks on liikmesriikide valitsused, kellele on eesmärkide täitmiseks seatud ülesandeks vastu võtta vastavad riiklikud kasvuhoonegaaside saastekvootide jaotuskavad (National Allocation Plans).

Kokkuvõtvalt tõdevad artikli autorid, et ELi edukas tegutsemine regionaalses ja rahvusvahelises kliimamuutuste vastases poliitikas sõltub edaspidi mitmetest asjaoludest: kuidas suudetakse edaspidi töös hoida edukalt käivitatud ETS-süsteemi; millised oleksid ELi keskkonnapoliitika prioriteedid järgnevas kümneks aastaks, kui 2012. aastal lõpeb ELi kuues tegevusprogramm; kuidas hakkavad kulgema uued kliimaläbirääkimised, kui 2012.aastal aeguvad Kyoto protokolliga võetud kohustused ning heitkogustega kauplemise süsteemi peavad olema lülitatud ka vaesed arenguriigid.

Refereerinud Merle Tõniste

3. Raamatuviiteid

20% renewable energy by 2020 [Videosalvestis] = 20% erneuerbare Energien im Jahr 2020 = 20% d'énergies renouvelables en 2020 / European Commission, Directorate-General for Energy and Transport. - [Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2008]. - 1 DVD (u. 12 min.). - Film inglise, saksa ja prantsuse keeles. Kohaviit: DVD-00549.

Åhman, Markus. Harmonising new entrant allocation in the Nordic energy sectors : current principles and options for EU ETS phase II / Markus Åhman & Kristina Holmgren ; [Nordic Council of Ministers, Nordic Council]. - Copenhagen : Nordic Council of Ministers, 2005. - 59 lk. : ill. Kohaviit: PL B/4048; 2006,515.

Ahner, Nicole. Final instance: World Trade Organization - unilateral trade measures in EU Climate Change Legislation. EUI Working Papers : RSCAS No. 58, December 2009
Võrguväljanne:

http://cadmus.iue.it/dspace/bitstream/1814/12782/1/RSCAS_2009_58.pdf

Allocation in the European Emissions Trading Scheme : rights, rents and fairness / edited by A. Denny Ellerman, Barbara K. Buchner, Carlo Carraro. - Cambridge : Cambridge University Press, 2007. - xxv, 415 lk. : ill. - Bibliogr. ptk. lõpus. - Sisaldab reg. Kohaviit: 2-08-05146.

Arctic environment: European perspectives : why should Europe care? / European Environment Agency. - Copenhagen : European Environment Agency ; Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004. - 58 lk. : ill. - Environmental issue report no 38. - Sisaldab bibliogr. Kohaviit: PL B/3971, 38.

Behrens, Arno, Georgiev, Anton and Carraro, Maelis. Future Impacts of Climate Change across Europe. CEPS Working documents, 16 February 2010, p. 27.

Võrguväljanne:

<http://www.ceps.eu/book/future-impacts-climate-change-across-europe>

Choices for a greener future : the European Union and the environment / European Commission. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. - 26 lk. : ill. Kohaviit: 2-02-05599.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/32/txt_en.pdf

Climate change - what is it all about? : an introduction for young people / European Commission, Directorate-General for the Environment. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2005. - 20 lk. : ill. - Sisaldab bibliogr. Kohaviit: 2-05-05612.

Climate change and a European low-carbon energy system / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2005. - 73 lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2005,1.

Kättesaadav ka võrguväljandena:

http://www.eea.europa.eu/publications/eea_report_2005_1

CO₂ capture and storage projects / [European Commission], Directorate-General for Research, Sustainable Energy Systems. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2007. - 51 lk. : ill. Kohaviit: 3-07-02504.

Kättesaadav ka võrguväljandena:

http://ec.europa.eu/research/energy/pdf/synopses_co2_en.pdf

Convergence with EU IPPC policies : short guide for ENP partners and Russia : policy guide: A European approach to tackle industrial pollution: integrated pollution prevention and control : July 2007 / Alexander Neubauer ... [et al.] ; Ecologic - Institute for International and European Environmental Policy. - [Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities], 2008. - 23 lk. : ill. Kohaviit: 3-08-01911.

Eesti rollist rahvusvahelises kliimamuutuste poliitikas / Peep Mardiste (toimetaja) [ja eessõna autor]. - Tartu] : Eesti Roheline Liikumine : [Tallinn] : Eesti Välispoliitika Instituut, 2007 ([Tartu : Guttenberg]). - 39 lk. : ill. - Bibliograafia joonealustes märkustes ja artiklite lõpus. Kohaviit: 3-07-02864.

Kättesaadav ka võrguväljandena:

<http://www.evi.ee/lib/valispol2007.pdf>

ELi põllumajandus - kuidas tulla toime kliimamuutusest tulenevate probleemidega / [Euroopa Komisjon, Põllumajandus ja maaelu areng]. - Luxembourg : Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008. - 15, [2] lk. koos kaanega : ill. Kohaviit: 2-08-06239.

Kättesaadav ka võrguväljandena

http://ec.europa.eu/agriculture/publi/fact/climate_change/leaflet_et.pdf

Encyclopedia of global warming and climate change / S. George Philander, general editor. - Los Angeles [etc.] : SAGE, 2008. - 3 kd. : ill. Kohaviit.: 3-08-02311 (vol. 1), 3-08-02312 (vol. 2), 3-08-02313 (vol. 3).

Energy efficiency and climate change : [the 17th Baltic Sea Parliamentary Conference, Visby, Sverige, 21 August - 2 September 2008] / text: Gunilla Gröndahl Tyllström ; photos: Johannes Jansson. - Copenhagen : Nordic Council, 2009. - 42 lk. : portr., fot. Kohaviit: 3-10-00878.

Environment in the European Union at the turn of the century : offprint : greenhouse gases and climate change. - Copenhagen : European Environment Agency ; Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2000. - 22 lk. : ill. - Bibliogr. lk. 20-22. Kohaviit: 3-00-02592.

EU action against climate change : the EU emissions trading scheme : [2009 edition] / [European Union]. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2008. - 26 lk. : ill. Kohaviit: 2-09-05736.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://ec.europa.eu/environment/climat/pdf/brochures/ets_en.pdf

EU action against climate change : leading global action to 2020 and beyond : 2009 edition .- Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2009. - 30 lk. : ill. Kohaviit: 2-10-01861.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://www.europa.eu-un.org/documents/en/070531_eu_action_against_climate_change.pdf

EU emissions trading : an open scheme promoting global innovation to combat climate change. - [Brussels] : European Communities, 2005. - 20 lk. : ill. Kohaviit: 1-05-02319.

EU energy law and policy issues / edited by Bram Delvaux ... [et al.]. - Rixensart : Euroconfidentiel, [2008?]. - xx, 298 lk. Kohaviit: 3-09-01352.

EU focus on climate change / European Commission, Directorate-General for the Environment. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. - 22 lk. : ill. Kohaviit: 2-02-05594.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://www.pedz.uni-mannheim.de/daten/edz-bn/gdu/02/climate_focus_en.pdf

European Community and Member States greenhouse gas emission trends... / prepared by Bernd Gugele, Manfred Ritter. - Copenhagen : European Environment Agency ; Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2000- Kohaviit: PL B/3980 2001,10(90/99).

European green cars initiative : towards an electric future? / European Commission, Directorate-General for Research. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2010. - 43, [1] lk. : ill. Kohaviit: 2-10-01875.

Forum's input to the Buenos Aires climate change negotiations / The European Consultative Forum on the Environment and Sustainable Development ; [European Commission]. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 1998. - 12 lk. : ill. Kohaviit: 2-99-01924.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe : are the EU and the candidate countries on track to achieve the Kyoto Protocol targets? / prepared by Bernd Gugele... [et al.]. - Copenhagen : European Environment Agency ; Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2002. - 76 lk. : ill. Kohaviit: PL B/3971 33.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2003 : summary : tracking progress by the EU and acceding and candidate countries towards achieving their Kyoto protocol targets / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2003. - 29, [1] lk. : ill. Kohaviit: 2-04-01335.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2003 : tracking progress by the EU and acceding and candidate countries towards achieving their Kyoto Protocol targets / European Environment Agency. - Copenhagen : European Environment Agency ; Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004. - iv, 80 lk. : ill. - Environmental issue report ; no 36. Kohaviit: PL B/3971 36.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2004 : progress by the EU and its member states towards achieving their Kyoto protocol targets / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2004. - 35, [2] lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2004,5.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2005 / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2005. - 48 lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2005,8 .

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2006 / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2006. - 63 lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2006,9.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2007 : tracking progress towards Kyoto targets / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2007. - 102 lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2007,5.

Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2008 : tracking progress towards Kyoto targets / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities ; Copenhagen : European Environment Agency, 2008. - 177 lk. : ill. Kohaviit: PL B/5070; 2008,5.

Hulme, Mike. Why we disagree about climate change : understanding controversy, inaction and opportunity.- Cambridge [etc.] : Cambridge University Press, 2009.- xxxix, 392 lk. : ill. Sisaldab bibliogr., reg. Kohaviit: 2-09-07561.

Impacts of climate change on renewable energy sources : their role in the Nordic energy system : a comprehensive report resulting from a Nordic Energy Research project / editor: Jes Fenger. - Copenhagen : Nordic Council of Ministers, 2007. - 190 lk. : ill. Kohaviit: PL A/714; 2007,003.

Impacts of Europe's changing climate : an indicator-based assesement / European Environment Agency. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2004. - vi, 100 lk. : ill. Kohaviit: 3-04-02730.

Kliimamuutus - mis see on? : noortele mõeldud tutvustus / Euroopa Komisjon, Keskkonna Peadirektoraat. - Luxembourg : Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2006. - 20, [1] lk. : ill. Kohaviit: 2-06-08243.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/pdf/climate_change_youth_et.pdf

Komisjoni roheline raamat Nõukogule, Euroopa Parlamendile, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ja Regioonide komiteele : kliimamuutustega kohanemine Euroopas - võimalused ELi meetmete võtmiseks : {SEK(2007) 849} = Green paper for The Comission to the Council, The European Parliament, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions : {COM(2007)354 final} / Euroopa Ühenduste Komisjon. - Luxembourg : Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2007. - 27, 25 lk. : ill., kaart. Kohaviit: 3-08-00186.

Muutu! : keera vähemaks! Lülita välja! Kasuta uuesti! Käi jala! : anna lubadus! / Euroopa Komisjon ; [eessõna: Stavros Dimas]. - Luxembourg : Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008 (Belgia). - 12, [2] lk. koos kaanega : ill. Kohaviit: 1-08-00954.

Kättesaadav ka võrguväljaandena:

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/pdf/toolkit_et.pdf

The new energy crisis : climate, economics and geopolitics / edited by Jean-Marie Chevalier. - Basingstoke ; New York : Palgrave Macmillan, 2009. - xv, 295 lk. : ill. - Bibliogr. ptk. lõpus. - Sisaldab reg. Kohaviit: 2-10-04034.

O'Neill, Brian C. Population and climate change / Brian C. O'Neill, F. Landis MacKellar, Wolfgang Lutz with contributions by... - Cambridge [etc.] : Cambridge University Press ; [Laxenburg] : IIASA, 2005. - xvii, 266 lk. : ill. Kohaviit: 3-06-01970.

Polar environment and climate : the challenges ; conference proceedings ; International Symposium, Brussels, 5-6 March 2007 ; European research in the context of the International Polar Year / edited by Damien Cardinal and Elisabeth Lipiatou ; European Commission, Directorate General for Research, Environment Directorate, Climate Change and Environmental Risks Unit. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2007. - 197 lk. : ill. Kohaviit: 3-07-02980.

Riigi tegevus kasvuhoonegaaside koguste vähendamisel : kas Eesti panustab kliimamuutuste leevendamisse? : Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 26. november 2009 / Riigikontroll. - Tallinn : Riigikontroll, 2009.

Võrguväljaanne:

<http://www.riigikontroll.ee/tabid/206/Audit/2125/Area/15/language/et-EE/Default.aspx#results>

Towards a "Post-Carbon Society" : European research on economic incentives and social behaviour : conference proceedings, Brussels, 24 October 2007 / European Commission, Directorate-General for Research, Socio-Economic Sciences and Humanities. - Luxembourg : Office for Official Publications of the European Communities, 2008. - 50 lk. : ill. Kohaviit: 2-08-01256

The use of emissions trading in relation to other means of reducing emissions : a Nordic comparative study / [Nordic Council of Ministers, Nordic Council]. - Copenhagen : Nordic Council of Ministers, 2006. - 120 lk. : ill. Kohaviit: PL B/4048; 2006,539.

Võitlemine kliimamuutusega : Euroopa Liit näitab teed / [Euroopa Komisjon, Teabevahetuse peadirektoraat]. - Luxembourg : Euroopa Ühenduste Ametlike Väljaannete Talitus, 2008. - 23, [3] lk. koos kaanega : ill., kaart. Kohaviit: 2-08-06233. Kättesaadav ka võrguväljaandena:
<http://ec.europa.eu/publications/booklets/move/75/et.pdf>

Working group on energy and climate change : [Baltic Sea Parliamentary Conference] / photos: Tom Jensen... [et al.]. - Copenhagen : Nordic Council, 2009. - 42 lk. : fot. Kohaviit: 3-10-00880.

Рогинко, Сергей Анатольевич. Европа, Россия и Киотский протокол = Europe, Russia and the Kyoto protocol / С. А. Рогинко, П. В. Мащенко ; Российская академия наук, Институт Европы. - Москва : Огни, 2003. - 117 lk. : ill. Kohaviit: PV 3/1321; 120.

4. Artikliviiteid

Ajakirjad

Climate Policy (Tartu Ülikooli Raamatukogu)

[ProQuest Academic Research Library]
<http://www.earthscan.co.uk/?tabid=480>

Climate and Development

<http://www.earthscan.co.uk/JournalsHome/CDEV/tabid/29957/Default.aspx>

Energy Policy

[ScienceDirect (Elsevier), <http://www.sciencedirect.com/>]

Europe's World (RR EL infokeskus)

<http://www.europesworld.org/>

European Energy and Environmental Law Review (Tartu Ülikooli Raamatukogu)

Eelmine pealkiri: European Environmental Law Review (1992-2007)

[Kluwerlawonline.com]

<http://beta.springerlink.com/journals/all/e/>

Harvard Environmental Law Review

(<http://www.law.harvard.edu/students/orgs/elr/older.php>)

Journal of Environmental Law (Rahvusraamatukogu 6. k. õiguskirjanduse saal)

<http://jel.oxfordjournals.org/>

Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (RR 6. k. õiguskirjanduse saal)

Renewable & Sustainable Energy Reviews

[ScienceDirect (Elsevier), <http://www.sciencedirect.com/>]

Review of European Community & international environmental law : RECIEL (RR EL infokeskus)

[Business Source Complete (EBSCO); Academic Search Complete (EBSCO)]

Environment for Europeans : Magazine of the Directorate-General for the Environment

http://ec.europa.eu/environment/news/efe/16/index_en.htm

Artikleid teadusajakirjades

Berndes, Göran; Hansson, Julia. Bioenergy expansion in the EU: Cost-effective climate change mitigation, employment creation and reduced dependency on imported fuels. // Energy Policy. Vol. 35 (2007), no. 12, p. 5965-5979.

Bhatti, Yosef; Lindschow, Kasper; Pedersen, Lene Holm. Burden-sharing and global climate negotiations: the case of the Kyoto Protocol. // Climate Policy. Vol. 10 (2010), no 2, p. 131-147.

Björn, Stigson. Now it's the business world that is urging climate 'realism'. // Europe's World. Autumn (2009), no.13, p. 115-117.

Bogojevic, Sanja. Ending the honeymoon: deconstructing emissions trading discourses // Journal of Environmental Law (2009), no. 3, p. 443-468.

Bréchet, Thierry; Eyckmans, Johan; Gerard, François; Marbaix, Philippe; Tulkens, Henry; Van Ypersele, Jean-Pascal. The impact of the unilateral EU commitment on the stability of international climate agreements. // Climate Policy. Vol. 10 (2010), no. 2, p. 148-166.

Damro, Chad; Hardie, Iain; MacKenzie, Donald. The EU and Climate Change Policy: Law, Politics and Prominence at Different Levels. // Journal of Contemporary European Research. Vol 4 (2008), no. 3, p. 179-192. [Kättesaadav aadressil: <http://www.jcer.net/ojs/index.php/jcer/index> . Täistekstidele juurdepääsuks vajalik tasuta registreerimine].

Delbeke, J.; Klaassen, G.; Ierland, T. van and Zapfel, P.. The Role of Environmental Economics in Recent Policy Making at the European Commission. // Review of Environmental Economics and Policy. Vol. 4 (2010), no. 1, p. 24-43. [Oxford University Press Journals]

Eizenstat, Stuart. What Europe needs to know about Obama's climate change options. // Europe's World, Summer (2009), no. 12, p. 114-119.

Ekardt, Felix; von Hövel, Antonia. Distributive Justice, Competitiveness, and Transnational Climate Protection: "One Human - One Emission Right". // Carbon & Climate Law Review. Vol. 3 (2009), no. 1, p. 102-113. [GreenFile (EBSCO)]

Fouquet, Doerte; Johansson, Thomas B. European renewable energy policy at crossroads — Focus on electricity support mechanisms. // Energy Policy. Vol. 36 (2008), Vol. 36, no. 11, p. 4079-4092.

Gade, Steen. The climate challenge now offers the EU a global role. // Europe's World. Spring (2010), no.14, p.125-127.

Groenenberg, Heleen; de Coninck, Heleen. Effective EU and Member State policies for stimulating CCS. // *International Journal of Greenhouse Gas Control*. Vol. 2 (2008), no. 4, p. 653-664. [ScienceDirect (Elsevier)]

Haar, Laura N.; Haar, Lawrence. Policy-making under uncertainty: Commentary upon the European Union Emissions Trading Scheme. // *Energy Policy*. Vol. 34 (2006), no. 17, p.2615-2629.

Hedegaard, Connie. Why Europe's lead will be crucial to Copenhagen's success. // *Europe's World*. Summer (2009), no. 12, p. 110-113.

Hill, Malcolm R.. The European Union's Emissions Trading Scheme: A Policy Response to the Kyoto Protocol. // *Journal of Contemporary European Studies*. Vol. 14 (2006), no. 3, p. 393-410. [GreenFILE (EBSCO)]

Jensen, Peder. The EU needs to shift gears on greening the transport sector. // *Europe's World*. Spring (2009), no. 11, p.154-157.

Jungnickel, Sebastian ; Dulce, Philipp. Die Zulässigkeit der (teilweisen) Versteigerung von Emissionsberechtigungen aus europarechtlicher Sicht // *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* (2009), no. 10, p. 623-627.

Kamala, Muhovic-Dorsner. Evaluating European Climate Change Policy: An Ecological Justice Approach. // *Bulletin of Science Technology & Society*. Vol. 25 (2005), no. 3, p. 238 - 246. [Sage Journals Online]

Kuik, Onno; Hofkes, Marjan. Border adjustment for European emissions trading: Competitiveness and carbon leakage. // *Energy Policy*. Vol. 38 (2010), no. 4, p. 1741-1748.

Kulesa, Margareta E.; Bode, Sven; Oberthür, Sebastian; Anderson, Jason; Walz, Rainer; Schade, Wolfgang and Doll, Claus. The Climate Policy of the European Union. // *Intereconomics*. Vol. 42 (2007), no. 2, p. 64-95. [SpringerLink]

Mabey, Nick. A low carbon strategy for Europe. // *Europe's World*. Spring (2010), no.14, p. 120-124.

McGlade, Jacqueline. Greening the brown economy. // *Europe's World*. Autumn (2009), no. 13, p. 110-113.

Pegatzky, Claus ; Nixdorf, Benjamin. Aktuelle Entwicklungen beim Emissionshandel für die Luftfahrt // *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht* (2009), no. 22, p. 1395-1399.

Petersen, Malte. The Legality of the EU's Stand-Alone Approach to the Climate Impact of Aviation: The Express Role Given to the ICAO by the Kyoto Protocol. // *Review of*

European Community & International Environmental Law. Vol. 17 (2008), no. 2, p. 196-204.

Piebalgs, Andris. Renewable energy is much more than a flight of fancy. // Europe's World. Spring (2009), no. 11, p. 138-141.

Rebentisch, Manfred. Rechtsfragen der kostenlosen Zuteilung von Berechtigungen im Rahmen des Emissionshandelsrechts // Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (2006), no. 7, p. 747-753.

Ringel, Christina; Bitsch, Christian. Die Neuordnung des Rechts der erneuerbaren Energien in Europa // Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht (2009), no. 13, p. 807-811.

Ryan, Lisa; Convery, Frank; Ferreira, Susana. Stimulating the use of biofuels in the European Union: Implications for climate change policy. // Energy Policy. Vol. 34 (2006), no 17, p. 3184-3194.

Schwarze, Gisbert. Including Aviation into the European Union's Emissions Trading Scheme. // European Environmental Law Review. Vol. 16 (2007), no. 1, p. 12-26.

Skjærseth, Jon; Wettestad, Jørgen. Implementing EU emissions trading: success or failure? // International Environmental Agreements: Politics, Law & Economics. Vol. 8 (2008), no. 3, p. 275-290. [SpringerLink (MetaPress)]

Sobrinho, Fernando Hernández; Monroy, Carlos Rodríguez; Pérez, José Luís Hernández. Critical analysis on hydrogen as an alternative to fossil fuels and biofuels for vehicles in Europe. // Renewable & Sustainable Energy Reviews. Vol. 14 (2010), no. 2, p. 772-780. [ScienceDirect (Elsevier)]

Stephenson, Paule; Boston, Jonathan. Climate change, equity and the relevance of European 'effort-sharing' for global mitigation efforts. // Climate Policy. Vol. 10 (2010), no. 1, p. 3-16.

Sullivan, Rory. An assessment of the climate change policies and performance of large European companies. // Climate Policy. Vol. 10 (2010), no. 1, p. 38-50.

Verbruggen, Aviel; Lauber, Volkmar. Basic concepts for designing renewable electricity support aiming at a full-scale transition by 2050. // Energy Policy. Vol. 37 (2009), no. 12, p. 5732-5743.

Uusi-Rauva, Christa. The EU energy and climate package: a showcase for European environmental leadership? // Environmental Policy & Governance. Vol. 20 (2010), no. 2, p. 73-88. [Business Source Complete (EBCSO) – (embargo: 1 aasta); Wiley InterScience – juurdepääs Tallinna Tehnika Ülikooli raamatukogul]

Vedder, Hans. An assessment of carbon capture and storage under EC competition law. // European Competition Law Review. Vol. 29 (2008), no. 10, p. 586-599.

Wijkman, Anders. Climate change is now fast outstripping climate policy. // Europe's World. Spring (2009), no. 11, p. 142-147.

Weishaar, Stefan. The European emissions trading system and state aid: an assessment of the grandfathering allocation method and the performance standard rate system. // European Competition Law Review. Vol. 28 (2007), no. 6, p. 371-381.

Wettestad, Jørgen. Interaction between EU carbon trading and the international climate regime: synergies and learning. // International Environmental Agreements: Politics, Law & Economics. Vol. 9 (2009), no. 4, p. 393-408. [SpringerLink (MetaPress)]

Winter, Gerd. The climate is no commodity : taking stock of the emissions trading system // Journal of Environmental Law. Vol. 22 (2010) no. 1, p. 1-25.

Yeoh, Peter. Implications of a Carbon Ratings Agency on the European Union Exchange Trading Scheme. // European Energy & Environmental Law Review. Vol. 17 (2008), no. 5, p. 268-279.

Artikleid Eesti väljannetes

Aru, Erik. Inimesed kütavad kliimat, poliitikud kasutavad ära. // Eesti Päevaleht : Ärileht. (2007), 28. märts, lk. 12-13.

MÄRKUS: Valijate hulgas leviv hirm kliimasoojenemise ees annab poliitikutele võimaluse tegutsemiseks. EL-i juhtide poolt sõlmitud kokkuleppes vähendada kasvuhoonegaaside emissiooni 2020. aastaks vähemalt 20% võrra 1990. aasta tasemega võrreldes.

Bahovski, Erkki. Planeedi Maa huvid ennekõike. // Vooremaa (2009) 5. nov., lk. 2.

Barroso, Jose Manuel. Kliimamuutused ja energia: Euroopa otsusekindlus. // Postimees. - (2006/Nov/16) - Lk. 21.

Barroso, José Manuel. Pöörakem kliima kuristiku servalt tagasi. // Postimees (2009) 21. sept., lk. 12.

Blair, Tony. Murrame ummikseisu kliimaküsimuses. // Eesti Päevaleht (2009) 10. juuli, lk. 3.

Duncan, Emma. Oo, kaunis Kopenhaagen? // Maailm (2009) lk. 65-66.

Estonia convinces Europe on climate. // The Baltic Times (2008) 20. marts, /Mar/20), lk. 12.

MÄRKUS: Euroopa Liidu ülemkogu arvestas ka Eesti ettepanekutega kliima- ja energiapoliitika põhimõtete kokkuleppes.

Estonia expresses misgivings over EU energy reform measures. // The Baltic Times (2008) 28. veebr., lk. 5.

MÄRKUS: Eesti valitsuse arvates ei arvesta Brüsseli kliimamuutuste pidurdamise meetmed Eesti energeetika omapära. Kavandatavas energeetika- ja kliimapaketis on ettepanek energeetikaettevõtete saastekvoodist ilmajätmine.

Feldmann, Raivo. Kliimamuutused on seotud energeetikaga. // Vali Uudised.(2008) 13. aug., lk. 4.

MÄRKUS: Eestist europarlamenti valitud Andres Tarand pidas Sõpruse pargis loengu EL-i tegemistest kliima ja sellega otseselt seotud energeetika valdkonnas.

Filippov, Madis. Eesti tahaks kindlat kliimalepet. // Postimees (2009) 8. dets., lk. 12.

Geelan, Kirsten. Kliimaprobleemid ei ole ainult riigimeeste asi. // Virumaa Teataja (2009) 1. juuli, lk. 2.

Gromov, Allan. Riigid otsivad lahendusi kliimamuutuste pidurdamiseks. // Postimees : Looduse Hääl (2009) 8. dets., lk. 6.

Hedegaard, Connie. Et vältida kliimakatastroofi. // Eesti Päevaleht (2009) 7. dets., lk. 3.

Kallaste, Tiit. Kasvuhoonegaaside lubatud heitkogustega kauplemine jätkub 2008. aastal. // Keskkonnatehnika. - (2006), nr. 4 - Lk. 17-22.

Kallemets, Kalev. Kliimasoojenemise hüsteeria läheb kalliks maksma. // Eesti Ekspress (2009) 9. apr., lk. A18.

Kallis, Ain. Kas me ilm on ikka hukas? // Energia, kliima, jäätmed. Tallinn, 2008. (Taskutark ; 1), lk. 29-44.

Karapetyan, Ella. Discussions heat up on climate agreement // The Baltic Times (2009) Oct. 8-14, p. 2.

Küisel, Maie. Kopenhaagenis on oodata kuuma detsembrit. // Eurokratt : Euroopa Komisjoni Eesti esinduse ajakiri. (2009) nr. 4, lk. 16-17.

Kopli, Kaivo. EL-i juhid saavutasid kliimaplaani rahastamises pooliku kokkuleppe. // Eesti Päevaleht (2009) 31. okt., lk. 9.

Kopli, Kaivo. Kliimamuutus: Eesti võib isegi kasu saada. // Eesti Päevaleht (2009) 5. dets., lk. 9.

Kopli, Kaivo. ÜRO peaassamblee eel üritatakse taaskäivitada kliimaläbirääkimisi. // Eesti Päevaleht (2009) 23. sept., lk. 10.

Kratovitš, Andres. Estonia and the International Climate Change Regime. // The Estonian foreign policy yearbook 2007. Tallinn, 2007, p. 195-205.

Kübarsepp, Toomas. Kuidas müüa õhku? : [kasvuhoonegaaside limiitkogustest]. // Keskkonnatehnika, (2006) nr. 1, lk. 44-45.

Landsberg, Mart; Agabus, Hannes ja Liik, Olev. CO2 emission reduction options for Estonia. // 3rd International Symposium "Topical problems of education in the field of electrical and power engineering" : doctoral school of energy and geotechnology : Kuressaare, Estonia, January 16-21, 2006. Tallinn, 2006, lk. 112-119.

Lobjakas, Ahto. EL-i tippkohtumisel on suurimaks mureks ülemaailmne soojenemine. // Eesti Päevaleht (2008) 14. märts, lk. 12.

MÄRKUS: Euroopa Liidu riigijuhtide kohtumisel Brüsselis käsitletakse kliimasoojenemist. Javier Solana raportist kliimasoojenemise kohta.

Lobjakas, Ahto. Pealt roheline, seest veidi absurdne. // Eesti Päevaleht, (2007) 10. märts, lk. 12.

MÄRKUS: Brüsselis lõppenud tippkohtumisel võeti vastu otsus vähendada kasvuhoonegaaside väljalaset 2020. aastaks 20 protsenti ja tõsta taastuvate energiavarude osakaalu tarbimises 20 protsendini.

Maasse-tagasi-lahendus kliimamuutuste pidurdamiseks : [CO2 kinnipüüdmine ja ladustamine] / [tõlkinud Rein Vaher, Reet Pruul] // Keskkonnatehnika, (2007) nr. 1, lk. 40-43.

Meriste, Tõnis. CO2 ja kliimasoojenemine - mida see tähendab ettevõtjatele. // Bioneer [Võrguteavik] (2009) lk. 28-29.

Mutt, Mihkel. Kliimakonverents kui lakmuspaber. // Postimees (2009) 29. detsembr., lk. 13.

Paet, Urmas ; Moller, Per Stig. Vaja on uut kliimakokkulepet. // Äripäev (2007) 22. nov., lk. 23.

MÄRKUS: Leevendamaks kliimamuutuste mõjusid ning tagamaks usaldusväärset ja soodsat energiatarned, tuleb teha karme otsuseid. EL-i ülesanne on toetada keskkonnasõbralike tehnoloogiate arendamist ja julgustada energiaefektiivsemat tarbijakäitumist .

Poll, Liisi. Kopenhaageni konverents käib vaidluste tähe all. // Postimees (2009) 9. detsembr., lk. 11.

Poll, Liisi. Kopenhaageni konverents venis ootuspäraselt üle aja. // Postimees (2009) 19. detsembr., lk. 12.

Poll, Liisi. Kopenhaagenis algas protestidega lõppfaas. // Postimees (2009) 14. dets., lk. 11.

Poll, Liisi. Kopenhaagenis peeti pettumuste konverentsi. // Postimees (2009) 31. dets., lk.15.

Poll, Liisi. EL lubab vähendada kasvuhoonegaase. // Postimees, (2007) 22. veebr., lk. 12.
MÄRKUS: EL-i riikide keskkonnaministrid jõudsid Brüsselis kokkuleppele, et kliimamuutustega võitlemiseks tuleb kasvuhoonegaase viiendiku võrra vähendada.

Rank, Sirje. Aeg teadvustada kliimamuutuse mõju. // Äripäev (2007) 16. okt., lk. 15.
MÄRKUS: Morgan Stanley analüüsi kohaselt on kliimamuutustel maailmamajandusele shokeeriv mõju. Kaart: Kliimamuutuste võimalikud mõjud Euroopa Liidu rannikualade turismitööstusele. Diagramm: Kliimamuutustest tingitud kahjustuste osakaal riigi või regiooni SKP-st 2,5°C soojenemise kohta.

Rank, Sirje. Eesti annab kliimatoetust. // Äripäev (2009) 9. dets., lk. 9.

Rank, Sirje. Euroliidu kliimakava maksab miljardeid. // Äripäev (2008) 24. jaan., lk. 8
MÄRKUS: Euroopa Liidu eesmärgid kliima soojenemise pidurdamiseks ja energiajulgeoleku parandamiseks nõuab lisakulusid. Kommenteerib majandusminister Juhan Parts. Vt. samas: EL-i energia- ja kliimapakett.

Rank, Sirje. Kliima hakkab ka firmade jaoks muudatusi tähendama. // Äripäev (2009) 7. dets., lk. 7.

Rank, Sirje. Kliima teema läheb Ülemkogul kuumaks. // Äripäev (2009) 29. okt., lk. 8.

Rank, Sirje. Kopenhaageni maratonkõneluste tulemuseks on esimene samm. // Äripäev (2009) 21. dets., lk. 2.

Raukas, Anto. Inimlik rumalus: nõiad, veised ja Kopenhaageni kliimakonverents. // Äripäev (2010) 22.-24. jaan., lk. 15.

Roosileht, Toomas. Kliimamuutused ja energiapoliitika. // Harju Elu (2008) 23. mai, lk. 8.

MÄRKUS: Autori sõnul on tänapäeva olulisteks keskkonnaprobleemideks kliimamuutus, bioloogiline mitmekesisuse vähenemine, saasteohud tervisele, loodusvarade raiskamine ja jäätmete liigne tekitamine.

Rääsk, Viljar. Biokütused võivad tõsta kasvuhoonegaaside emissiooni. // Ärielu (2008) 18. marts, nr. 11, lk. 24-31.

MÄRKUS: Teadusuuringud on näidanud, et põllumajandusmaade kasutuselevõtt biomassi kasvatamiseks suurendab süsinikuheitmeid. Eestit see probleem ei puuduta, kuna juba on olemas kasutuseta põllumajandusmaa.

Solana, Javier. Kliima ja rahvusvaheline julgeolek: uus üleilmne väljakutse. // Postimees (2008) 14. märts, lk. 15.

MÄRKUS: EL-i ühise välis- ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja esitleb koos Euroopa Komisjoniga aruannet Euroopa riikide ja valitsuste juhtidele kliimamuutustest põhjustatud riskide kohta. Autor toob välja kolm ähvardust, mida esitab kliimamuutus, ning teeb ka kolm ettepanekut kliimamuutustega toimetulekuks.

Strandberg, Marek. Energia ning demokraatia. // Harju Elu (2008) 23. mai, lk. 8.

MÄRKUS: Autori sõnul on kliimamuutuste küsimuse alahindamine tekitanud ka Eesti energeetika arengus olulise mahajäämuse. Lisa: Kyoto protokoll.

Suurkask, Heiki. Kopenhaagen 2009 - kohtumine, mis peaks päästma maailma. // Eesti Päevaleht (2009) 8. dets., lk. 10.

Suurkask, Heiki. Kopenhaageni kokkulepe: Vanuatul lubatakse uppuda. // Eesti Päevaleht (2009) 21. dets., lk. 12.

Suurkask, Heiki. Kopenhaageni paigalmarss: tsirkust palju, tulemusi napilt. // Eesti Päevaleht (2009) 14. dets., lk. 12-13.

Tamme, Jürgen. Arenguriigid saavad ELilt miljardeid. // Postimees (2009) 12. dets., lk. 15.

Tamme, Jürgen. EL lubas arengumaadele heldet abi kliimamuutustega võitlemisel. // Postimees (2009) 31. okt., lk. 12-13.

Tamme, Jürgen. Euroliit püüab ära hoida uut gaasisõda. // Postimees (2009) 19. nov., lk. 11.

Trapido, Toomas. Kliima on muutunud. // Sirp (2007), 5. okt., lk. 2.

MÄRKUS: Eesti president Toomas Hendrik Ilves esitas ÜRO-s Euroopa seisukoha kliimamuutustega toimetulemise osas. Naftatipu ja -varude teema käsitlemisest maailmas, naftahinna ja Eestist raha väljavoolamise seostest ning kliimamuutuste mõjust Eestile.

Vosman, Hendrik. Maailma avalikkus kuulutas kliimaleppe läbikukkunuks. // Postimees (2009) 21. dets., lk. 10.

Vozbuzhdjonaja Jevropa vospitajet "etihh russkihh". // Vesti Dnja (2007) 19. jaan., lk. 24.

MÄRKUS: Euroopa Komisjonis tutvustati Euroopa Liidu uut energiasüsteemi projekti, mis kutsus üles vähendama kasvuhoonegaaside teket ja rohkem investeerima taastuvasse energiasse.

Баховски, Эрки. Интересы планеты Земля первостепенны. // Северное Побережье (2009) 11 нояб., с. 2.

Громов, Аллан. В Копенгагене решается вопрос о климате. // День за Днем : Вестник Природы (2009) 11 дек., с. 6.

Полль, Лийзи. Переговоры по климату могут быть трудными. // Postimees : на русском языке (2009) 29 окт., с. 9.

Тамме, Юрген. ЕС пытается предотвратить очередную газовую войну. // Postimees : на русском языке (2009) 19 нояб., с. 10.

5. Valik internetiallikaid

EK kliimameetmete portaal

http://ec.europa.eu/climateaction/index_et.htm

EK Keskkonna peadirektooraat, kliimamuutused

http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm

ELi kliimavolinik Connie Hedegaard

http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/hedegaard/index_en.htm

Euroopa Komisjoni kampaania "You Control Climate Change"

http://ec.europa.eu/environment/climat/campaign/index_et.htm

Euroopa Komisjoni kampaania "Sustainable Energy Europe" (Euroopa säästev energia), 2005-2008

<http://www.sustenergy.org/tpl/page.cfm?pageName=home>

Kliimamuutuste seadusandluse kokkuvõtted

http://europa.eu/legislation_summaries/environment/tackling_climate_change/index_en.htm

Euroopa Komisjoni energeetika peadirektooraat

http://ec.europa.eu/energy/index_en.htm

EK Põllumajanduse peadirektooraat: agriculture and climate change

http://ec.europa.eu/agriculture/climate_change/index_en.htm

Eur-lex kliimamuutuste seadusandlus

http://eur-lex.europa.eu/et/dossier/dossier_10.htm

Euroopa Keskkonnaagentuur: kliimamuutus

<http://www.eea.europa.eu/themes/climate>

Regioonide Komitee

<http://portal.cor.europa.eu/europe2020/news/Pages/SustainableEnergySurvey.aspx>

EU Press room: Energy and climate change

http://europa.eu/press_room/press_packs/climate/index_en.htm

EurActive Climate & Environment Section

<http://www.euractiv.com/en/climate-environment>

T&E Transport and Environment

<http://www.transportenvironment.org/pages/introduction/>

Euroopa roheline pealinn (European Green Capital)

http://ec.europa.eu/environment/europeangreencapital/index_en.htm

European Environmental Bureau: Federation of Environmental Citizens Organisations

<http://www.eeb.org/>

Climate Action Network Europe(CAN-E)

<http://www.climnet.org/>

Centre for European Policy Studies (CEPS) kliimamuutuste teemalised uurimustööde, poliitikaülevaadete, kommentaaride täistekstid ja raamatuviited

<http://www.ceps.eu/faceted/books/results/taxonomy%3A8>

Institute for European Environmental Policy (IEEP) kliimamuutuste teemalised uurimustööd

<http://www.ieep.eu/publications/publications.php?search=2&submit=Submit>

EU Energy Policy Blog

<http://www.energypolicyblog.com/>

Covenant of Mayors („Linnapeade pakt“) – Euroopa linnapeade allkirjastatud pakt on linnade vabatahtlik panus selleks, et tõsta energiatõhusust ja täiustades puhtama energia tootmist ning kasutamist eesmärgiga saavutada ELi energiapoliitika eesmärkidest CO2 emissiooni vähendamise osas veelgi paremad tulemused. 2008. aastal algatatud paktiga on teiste linnade seas liitunud ka Tallinn, Rakvere ja Kuressaare.

<http://www.eumayors.eu/>

Muu maailm

ÜRO kliimamuutuste portaal

<http://www.un.org/wcm/content/site/climatechange/pages/gateway>

ÜRO valitustevaheline kliimamuutuste ekspertrühm (IPCC)

<http://www.ipcc.ch/>

COP 15 – kliimamuutusi käsitlev ÜRO konverents (Kopenhaagen 7.-18. dets. 2009)

<http://www.denmark.dk/en/menu/Climate-Energy/COP15-Copenhagen-2009/cop15.htm>

ÜRO kliimamuutuste raamkonvensioon (allkirjastati 9. mai 1992, jõustus 21. märts 1994)

http://unfccc.int/essential_background/convention/items/2627.php

Eestikeelne tekst Riigiteatajas

<https://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?replstring=33&dyn=24655&id=13101704>

ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokoll (allkirjastati 11. dets. 1997, jõustus 16. veebr. 2005)

http://unfccc.int/kyoto_protocol/items/2830.php

Eestikeelne tekst Riigiteatajas

<http://www.riigiteataja.ee/ert/act.jsp?id=13265540&replstring=33>

ÜRO keskkonnaprogramm (UNEP)

<http://www.unep.org/climatechange/>

Majaduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) kliimamuutuste lehekülg

http://www.oecd.org/topic/0,3373,en_2649_34361_1_1_1_1_37465,00.html

Maailemapank

<http://beta.worldbank.org/climatechange/>

Maailema Terviseorganisatsioon (WHO)

<http://www.who.int/topics/climate/en/>